
Zebranie Komitetu Nauk o Literaturze FAN poświęcone "Słownikowi Współczesnych Pisarzy Polskich".

Biuletyn Polonistyczny 8/24, 20-23

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

nuowane będą studia szczegółowe w serii "Poetyka. Zarys Encyklopedyczny".

Podręcznik teorii literatury pióra Henryka Markiewicza, który ukazał się w roku 1965, stanowi początek realizacji prac nad kompendiami teorii literatury; reedycja poprawiona i uzupełniona winna być przygotowana w latach najbliższych. W zakresie prac teoretycznoliterackich na czoło wysuną się w Instytucie prace dotyczące teorii form literackich, prace z zakresu matematyzacji niektórych działów literaturoznawstwa oraz z zakresu związków między procesem historycznoliterackim a procesami rozwojowymi w innych szeregach kulturowych. W zakresie dwóch pierwszych zagadnień Instytut prowadzi od wielu lat prace, w których uzyskuje wyniki pozwalające utrzymać kontakt z innymi krajami europejskimi i nawiązać istotną dla rozwoju dyscypliny międzynarodową współpracę. W zakresie zaś trzeciego problemu przewiduje się spotkania dyskusyjne z przedstawicielami zainteresowanych dyscyplin również z zagranicy.

3. ZEBRANIE KOMITETU NAUKI O LITERATURZE PAN POŚWIĘCONE "SŁOWNIKOWI WSPÓŁCZESNYCH PISARZY POLSKICH"

22 czerwca 1965 r. odbyło się pod przewodnictwem prof. Juliana Krzyżanowskiego zebranie Komitetu Nauk o Literaturze PAN na temat "Słownika współczesnych pisarzy polskich", na które zostali zaproszeni m.in. redaktor Słownika doc. Ewa Korzeniewska oraz zespół autorski. Referat wstępny poświęcony ocenie tomów I-III (zawierających hasła ogólne oraz hasła osobowe na litery A-Z) wygłosił dr Piotr Grzegorzczak.

Uznając wydanie "Słownika" za ważne wydarzenie w życiu naukowym, referent podkreślił, iż jest to pierwszy wielki słownik pisarzy współczesnych i krytyków, jakiego dotąd brak było w literaturoznawstwie polskim, a który jeżeli chodzi o szczegółowość bibliografii stanowi również na tle podobnych kompendiów zagranicznych pozycję wyjątkową. Równocześnie, w bardzo złej sytuacji polskiej biografistyki narodowej, jest jednym z najpoważniejszych wydawnictw w zakresie słowników biograficznych specjalnych, obejmujących poszczególne grupy

zawodowe. Według dra Grzegorzcyka zastrzeżenia budzi natomiast, przy całym uznaniu dla wartości informacyjnej "Słownika", przyjęcie zbyt schematycznego układu zastosowanego przez G.Korbuta w "Literaturze polskiej", nieprzykładanie wagi do szczegółów życiorysu, nadmiar bibliografii przedmiotowej przy braku ocen i kwalifikacji, a w rezultacie zgromadzenie materiałów jedynie dla specjalnej kategorii odbiorców, tzn. polonistów. Recenzent poddał krytyce ramy chronologiczne "Słownika", zamazanie linii granicznej terminus a quo (dobór pisarzy debiutujących w latach Młodej Polski), dowolnie ustalony terminus ad quem warunkujący włączenie tylko tych autorów, którzy zadebiutowali przed 1950 r., co spowodowało pominięcie całej młodej generacji twórców i krytyków oraz zamknięcie materiałów na roku 1957. Poza tą kategorią braków, wynikających z zasad przyjętych przez redakcję, recenzent wskazał na pominięcie niektórych przedstawicieli nauk pogranicznych np. M. Zdziechowskiego, W. Folkierskiego, Z. Czernego, S. Łukasika, W. Jabłońskiego, pisarzy starszego pokolenia, ale żyjących jeszcze po wojnie np. (A.E. Balickiego, G. Olechowskiego, A. Godziemby-Wysockiego), wierszopisów ludowych: M. Kajki, S. Bojarczuka, A. Fierli oraz na pojawiające się niekiedy błędy w opracowaniach (fałszywe daty urodzin niektórych pisarek, brak w kilku przypadkach nazwisk metrykalnych, niestosowanie selekcji krytycznej w bibliografii przedmiotowej).

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos prof. Kazimierz Wyka wskazując na duże trudności, jakie napotykało wydanie "Słownika współczesnych pisarzy polskich". Wielokrotnie zmieniane koncepcje i różnego rodzaju trudności wydawnicze zmuszały do przepracowywania kolejnych redakcji i opóźniały wydanie tomów, co znów spowodowało duży rozstęp między datą ukazania się w druku a rokiem 1957, na którym zamknięto bibliografię. Równocześnie istniały obiektywne trudności, które powstrzymywały w pewnym przypadku od podawania niektórych szczegółów życiorysów. Założeniem całości był obiektywny biogram bez ocen wartościujących. Prof. Wyka podkreślił też, że rzeczowa krytyka będzie pomocna przy podejmowaniu prac nad kontynuacją "Słownika", którą w niedługim czasie Instytut Badań Literackich zamierza rozpocząć.

Prof. Krzyżanowski wskazał na brak w "Słowniku" opracowań niektórych pisarzy, często wprawdzie drugorzędnych, tzw. "grafomanów", którzy jednak stanowią istotne zjawisko literackie, oraz wypowiedział się za koniecznością wprowadzenia licznych uzupełnień w zakresie haseł autorskich i stosowaniem selekcji w bibliografii przedmiotowej. Poparł również wniosek dr Grzegorzcyka, aby rozwinąć w IBL prace nad gromadzeniem materiałów biograficznych.

Dziękując Komitetowi za organizowanie dyskusji redaktor "Słownika" doc. Korzeniewska podkreśliła, że różne wymagania i pretensje zgłaszane wobec wydawnictwa wynikają z różnych koncepcji, z czym wiąże się zakres i cel publikacji. Istnieją 3 podstawowe koncepcje bibliografii tego typu:

Pierwsza, rozpowszechniona za Zachodzie, obejmująca pod tytułem "Słownik pisarzy" tylko literatów, esseistów i ewentualnie krytyków. Druga obejmuje pisarzy oraz naukę o literaturze. Trzecia wreszcie najszersza, wypracowana w okresie pozytywizmu, ma ambicję objęcia wszystkiego cokolwiek potrzebne jest historii i nauce o literaturze, a więc nie tylko nauki pomocnicze, ale i filozofię, historię sztuki itd. Polska bibliografia rozwijająca się w okresie pozytywizmu przyjęła te założenie i one zaciążyły nad koncepcją "Literatury polskiej" Korbuta i w konsekwencji również "Nowego Korbuta", którego "Słownik" jest ostatnią serią. Tymczasem nowoczesna humanistyka w swym dążeniu do integracji nauk czerpie z tak wielu dziedzin wiedzy, iż ambicje objęcia ich w "Słowniku" stają się utopią. Każda dziedzina wiedzy winna mieć swój Słownik. "Słownik pisarzy" zaś powinien obejmować tylko literatów i naukę o literaturze. Doc. Korzeniewska zwróciła też uwagę, iż jeżeli "Słownik" nie ustrzegł się błędów i pomyłek, to jednak nie przekraczają one 0,5%, a więc procentu nieuniknionego w publikacjach tego typu.

Sprawę doboru haseł autorskich podjęli w dyskusji dr Janusz Stradecki i mgr Roman Loth stwierdzając, że jest to sprawa dyskusyjna przy każdym wydawnictwie typu słownikowo-encyklopedycznego. Zestawienie braków uznanych przez recenzentów "Słownika" za najdotkliwsze wykazuje, że stosunkowo niewielka tylko ilość nazwisk została zgodnie zaliczona do braków istot-

nych. Dowodzi to, iż znaczna część proponowanych uzupełnień jest nader dyskusyjna, obejmuje bowiem pisarzy pomniejszych, których znaczenie w literaturze nie wszyscy oceniają jednakowo. Uzupełnienia w tomie IV obejmują 25 nowych haseł. Mgr Loth podkreślił też, iż nie można omawiać "Słownika" jako publikacji samodzielnej; jest to jedynie ostatnia seria "Nowego Korbuta". Seria IV obejmuje w zasadzie pisarzy dawnego tomu IV oraz liczne uzupełnienia z okresu Młodej Polski. Tam też znajdują się opracowania pisarzy starszego pokolenia, których brak zarzucano "Słownikowi".

Jeżeli chodzi o pisarzy debiutujących po 1950 r., o których dopominali się recenzenci (S.Mrozek, M.Hłasko, L. Kołakowski, Z.Herbert, M.Białoszewski), to debiutowali oni dopiero w latach 1956-1957. Postulując ich uwzględnienie, recenzenci przesunęli zatem datę graniczną co najmniej do roku 1957. W najbliższych od tej daty latach, kiedy kończono zbieranie materiałów do "Słownika", nie można było jeszcze orzec, który z debiutantów zapisze się trwalej w dziejach literatury polskiej. Na rezygnację zaś z rozszerzenia listy haseł w roku 1960 wpłynęła konieczność jak najrychlejszego oddania tekstu do druku spowodowana okolicznościami niezależnymi od zespołu autorskiego. Każde dzieło typu "Słownika" stanowić musi kompromis pomiędzy idealnym jego obrazem obecnym w świadomości autorskiej a możliwościami realizacji, które, jak wskazywał prof. Wyka, specjalnie ciężko zaważyły na losach "Słownika".

4. KONFERENCJA DYREKTORÓW INSTYTUTÓW HISTORYCZNO LITERACKICH KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH

Konferencja zorganizowana z inicjatywy Instytutu Historii Literatury Węgierskiej Akademii Nauk odbyła się w Budapeszcie w dn. 12-13 maja 1965 r. Była to pierwsza konferencja przedstawicieli wszystkich odpowiednich instytutów krajów socjalistycznych (z wyjątkiem Albanii), a więc Bułgarii, Jugosławii, CSR, NRD, Polski, Rumunii, Węgier i ZSRR, zmierzająca do konkretnej współpracy międzynarodowej wspomnianych krajów w za-